

Briselē, 2026. gada 16. jūlijā
(OR. en)

12030/26

JAI 1016
MIGR 207
ASIM 43
RELEX 1039
FRONT 138
FIN 1091
COHAFA 68
ECOFIN 1024
CADREFIN 341

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsēkretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2026. gada 16. jūlijs
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsēkretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2026) 371 final
Temats:	KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI Desmitais gada ziņojums par Bēgļu atbalsta mehānismu Turcijā

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2026) 371 final.

Pielikumā: COM(2026) 371 final

Briseļē, 16.7.2026.
COM(2026) 371 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Desmitais gada ziņojums par Bēgļu atbalsta mehānismu Turcijā

Saturs

1. Ievads	1
1.1. Turcija un bēgļu krīze	1
1.2. ES reakcija uz krīzi un mehānisma izveide.....	2
2. Mehānisma darbība	3
3. Finansēšanas spējas, finansējuma ilgums un veids	4
4. Mehānisma īstenošana	6
5. Uzraudzība, izvērtēšana un revīzija	14
6. Saziņa un pamanāmība	16
7. Secinājumi un turpmākie pasākumi	16

1. Ievads

Saskaņā ar 8. panta 1. punktu Komisijas Lēmumā C(2015) 9500¹ ("Lēmums") Komisijai ir regulāri jāinformē Eiropas Parlaments un Padome par Bēgļu atbalsta mehānisma Turcijā ("mehānisms") īstenošanu. Lēmuma 8. panta 2. punkts paredz, ka Komisijai katru gadu jāsniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojums par mehānisma īstenošanu. Pirmais gada ziņojums par mehānismu tika publicēts 2017. gada martā². Visi gada ziņojumi ir pieejami Bēgļu atbalsta mehānisma tīmekļa vietnē. Šā desmitā gada ziņojuma pamatā ir dati par laiku līdz 2026. gada janvārim (ieskaitot).

1.1. Turcija un bēgļu krīze

Sava ģeogrāfiskā izvietojuma dēļ Turcija ir būtiska uzņemšanas un tranzīta valsts bēgļiem un migrantiem. Saskaņā ar Turcijas valdības sniegtajiem datiem 2026. gada janvārī valsts uzņēma 2 339 543 sīriešus, kuriem tika piešķirta pagaidu aizsardzība, un vairāk nekā 300 000 reģistrētu migrantu, galvenokārt no Afganistānas, Irākas, Irānas un Somālijas^{3,4}. Tas ir būtiski ietekmējis uzņēmējkopienas. Ieilgusī Sīrijas bēgļu klātbūtne un joprojām notiekošā neatbilstīgā ieeļošana no Afganistānas Turcijā rada arvien lielākas problēmas bēgļu, migrantu un uzņēmējkopienu sociālajai kohēzijai. Pēc Asada režīma krišanas 2024. gada decembrī un saskaņā ar Turcijas iestāžu sniegtajiem datiem vairāk nekā 600 000 sīriešu ir atgriezušies Sīrijā. *UNHCR* kopš 2024. gada 8. decembra ir uzraudzījis vairāk nekā 453 000 sīriešu brīvprātīgu atgriešanos no Turcijas (2026. gada 30. janvārī). Tādējādi kopējais brīvprātīgas atgriešanās gadījumu skaits Sīrijā kopš 2016. gada sasniedz aptuveni 1,3 miljonus 2026. gada februārī. *UNHCR* ir klātesošs robežšķērsošanas vietās un uzrauga brīvprātīgu atgriešanos, veicot individuālas intervijas. Turcijas iestādes ir uzsvērušas, ka atgriešanai vajadzētu būt brīvprātīgai, drošai, cieņpilnai un sakārtotai.

Vidusjūras austrumdaļas maršrutā atklāto nelikumīgas robežšķērsošanas gadījumu skaits kopumā turpināja samazināties, kas liecina, ka sadarbība var sniegt rezultātus, bet riski nav izzuduši. Vidusjūras austrumdaļas maršrutā 2025. gadā visbiežāk tika atklāti Afganistānas (27 %), Sudānas (18 %), Ēģiptes (16 %), Bangladešas (7 %) un Sīrijas (6 %) valstspiederīgie. Sīrijas valstspiederīgo neatbilstīgas robežšķērsošanas gadījumu skaits ir strauji samazinājies (-88 %). Galvenie izbraukšanas punkti šajā maršrutā bija Turcija (62 %) un Lībija (38 %). Pie ārējām jūras robežām riski un bojāgājušo skaits joprojām ir lieli, un organizētās noziedzības tīkli bieži izmanto neaizsargātas personas, veicinot neatbilstīgu robežšķērsošanu pārpildītos un standartiem neatbilstošos kuģošanas līdzekļos.

¹ Komisijas Lēmums C(2015) 9500 (2015. gada 24. novembris) par Savienības un dalībvalstu rīcības koordināciju, izmantojot koordinācijas mehānismu "Bēgļu atbalsta mehānisms Turcijai".

² https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/9dc8736f-c734-48be-8678-aca919a6a1bf_en.

³ <https://en.goc.gov.tr/irregular-migration>.

⁴ Turcijas patvēruma sistēmas specifiska iezīme ir saistīta ar to, ka valsts ir parakstījusi 1951. gada Ženēvas konvencijas 1967. gada Ņujorkas protokolu ar atrunu. Attiecīgi lielākā daļa bēgļu Turcijā nevar pieteikties pilntiesīga bēgļa statusam, bet tikai "bēgļa statusam ar nosacījumiem", kas, ja tiek piešķirts, ļauj uzturēties valstī tikai līdz brīdim, kad atzītais bēglis tiek "pārmitināts uz trešo valsti".

Turcija turpina pielikt ļoti lielas pūles, lai uzņemtu bēgļus un migrantus un apmierinātu viņu vajadzības, un ir atkārtoti paudusi apņemšanos īstenot ES un Turcijas 2016. gada 18. marta paziņojumu⁵ ("Paziņojums"). 2025. gadā Paziņojums turpināja nodrošināt konkrētus rezultātus.

Saskaņā ar Paziņojumā izklāstīto pārmitināšanas shēmu "Viens pret vienu" laikposmā no 2016. gada aprīļa līdz 2025. gada decembrim no Turcijas uz ES tika pārmitinātas vairāk nekā 44 046 personas. Pēc režīma maiņas Sīrijā 2024. gada decembrī ES dalībvalstis ir apturējušas pārmitināšanu no Turcijas. Kopējais to personu skaits, kuras kopš 2016. gada atgrieztas Turcijā no Grieķijas salām saskaņā ar shēmu "Viens pret vienu", ir 2253. Tā kā Turcijas iestādes nav atsaukušas savu 2020. gada marta lēmumu par Paziņojumā paredzēto atgriešanas operāciju apturēšanu pēc Covid-19 pandēmijas, kopš tā laika atgriešanas operācijas nav veiktas, neraugoties uz atkārtotiem Komisijas un Grieķijas iestāžu pieprasījumiem.

2020. gada oktobrī Eiropadome piekrita sākt pozitīvu ES un Turcijas programmu. Tika noteiktas četras prioritārās jomas: i) muitas savienības darbības uzlabošana un diskusiju par tās modernizāciju atsākšana; ii) migrācija un atbalsts bēgļiem; iii) augsta līmeņa dialogi; un iv) tieši personiski kontakti un mobilitāte. 2021. gada jūnijā Eiropadome atkārtoti apliecināja ES gatavību pakāpeniski, samērīgi un atsaucami sadarboties ar Turciju, lai palielinātu sadarbību vairākās kopīgu interešu jomās, ievērojot noteiktos nosacījumus, kas izklāstīti 2021. marta un iepriekšējos Eiropadomes secinājumos. 2023. gada 29. novembra kopīgais paziņojums bija atbilde uz Eiropadomes 2023. gada 29. un 30. jūnija aicinājumu Augstajam pārstāvim un Komisijai iesniegt ziņojumu par pašreizējo stāvokli ES un Turcijas attiecībās. Tajā tika sniegti vairāki priekšlikumi, lai stiprinātu attiecības, t. sk. migrācijas pārvaldības un finansiālā atbalsta bēgļiem un uzņēmējkopienām jomās. 2023. gada novembrī Briselē un 2025. gada jūlijā Stambulā notika divi ES un Turcijas augsta līmeņa dialogi par migrāciju un drošību.

1.2. ES reakcija uz krīzi un mehānisma izveide

Eiropas Savienība kopš 2011. gada ir atbalstījusi Turciju, tai uzņemot vairāk nekā 3 miljonus bēgļu, galvenokārt no Sīrijas. Reaģējot uz ES dalībvalstu aicinājumu piešķirt būtisku papildu finansējumu bēgļu atbalstam Turcijā, Komisija ar 2015. gada 24. novembra lēmumu, kas grozīts 2016. gada 10. februārī, kā arī 2018. gada 14. martā un 24. jūlijā, izveidoja Bēgļu atbalsta mehānismu Turcijā. Mehānisms koordinē to resursu mobilizāciju, kas darīti pieejami no ES budžeta un dalībvalstu papildu iemaksām, kuras ietvertas ES budžetā kā ārējie piešķirtie ieņēmumi⁶. Dalībvalstis ir politiski apņēmušās veikt valsts iemaksas kā daļu no ES dalībvalstu

⁵ <http://www.consilium.europa.eu/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>.

⁶ Ārējie ieņēmumi saskaņā ar 21. panta 2. punkta b) apakšpunktu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES, Euratom) Nr. 966/2012 (2012. gada 25. oktobris) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Eiropas Savienības vispārējam budžetam, un par Padomes Regulas (EK, Euratom) Nr. 1605/2002 atcelšanu (ES OV L 298, 26.10.2012., 1. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2012/966/oj>) iemaksām 2016. gadā un līdz 2018. gada 1. augustam un saskaņā ar 21. panta 2. punkta a) apakšpunkta ii) punktu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES, Euratom) 2018/1046 (2018. gada 18. jūlijs) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, ar kuru groza Regulas (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 un

un Eiropas Komisijas kopējās vienošanās, kas pieņemta 2016. gada 3. februārī un atjaunināta, kad tika noslēgta vienošanās par mehānisma otro maksājumu daļu⁷. Kopējā vienošanās paredzēja arī nosacījumu sistēmu.

Eiropas Savienības un Turcijas valstu un valdību vadītāji 2016. gada 18. martā vēlreiz apliecināja savu apņemšanos īstenot kopīgo rīcības plānu un vienojās par turpmākiem pasākumiem, kuru mērķis ir padziļināt ES un Turcijas attiecības un risināt migrācijas krīzi⁸. Turcija un Eiropas Savienība atzina, ka ir vajadzīgi turpmāki, ātri un mērķtiecīgi centieni. Konkrētāk, ES un Turcijas paziņojumā, kas parakstīts 2016. gada 18. martā, bija pausts aicinājums izbeigt neatbilstīgo migrāciju no Turcijas uz ES, izjaucot cilvēku kontrabandistu darbības modeli un piedāvājot migrantiem alternatīvu, kas viņiem neliek riskēt ar dzīvību, un aicinājums paātrināt mehānisma īstenošanu.

Mehānisma pirmajai maksājumu daļai (2016.–2017. gadam) kopumā tika piešķirti 3 miljardi EUR⁹, un otrajai maksājumu daļai (2018.–2019. gadam) tika darīti pieejami papildu 3 miljardi EUR, tādējādi mehānisma kopējā summa sasniedza 6 miljardus EUR, ko vienādā mērā finansēja no ES budžeta un dalībvalstu divpusējām iemaksām. Līdz 2020. gada 31. decembrim Komisija bija noslēgusi līgumus par visiem mehānisma darbībai piešķirtajiem līdzekļiem, un līdz 2025. gada beigām bija izmaksāti gandrīz 5,9 miljardi EUR.

2. Mehānisma darbība

Šis mehānisms ir koordinācijas mehānisms, kas ļauj ātri, lietderīgi un efektīvi mobilizēt ES palīdzību bēgļiem Turcijā, vienlaikus nodrošinot finanšu pareizu pārvaldību. Mehānisms nodrošina pašreizējo ES finanšu instrumentu optimālu izmantošanu humānās un/vai attīstības palīdzības sniegšanai, lai visaptveroši un saskaņoti apmierinātu bēgļu un uzņēmējkopienu vajadzības¹⁰.

Bēgļu atbalsta mehānisma koordinācijas komiteja sniedz stratēģiskas norādes par prioritātēm, atbalstāmo darbību veidu, piešķiramajām summām, izmantojamajiem finanšu instrumentiem, kā arī par nosacījumiem, kas attiecas uz Turcijas saistību izpildi saskaņā ar ES un Turcijas 2015. gada 29. novembra kopīgo rīcības plānu ("kopīgais rīcības plāns")¹¹.

Joprojām ir svarīga mehānisma projektu ilgtspēja un Turcijas iestāžu līdzatbildība par tiem. Ilgtspējas un ietekmes nozīme tika uzsvērtā gan Eiropas Revīzijas palātas 2024. gada aprīļa otrā īpašā ziņojuma ieteikumos, gan mehānisma 2025. gada novembra neatkarīgā galīgā

Lēmumu Nr. 541/2014/ES un atceļ Regulu (ES, Euratom) Nr. 966/2012 (OV L 193, 30.7.2018., 1. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj>).

⁷ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11329-2018-INIT/en/pdf>.

⁸ <http://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>.

⁹ Minētie 3 miljardi EUR tika darīti pieejami papildus 345 miljoniem EUR, ko Komisija jau bija piešķirusi Turcijai, reaģējot uz Sīrijas bēgļu krīzi pirms mehānisma darbības sākuma, un šī summa papildināja dalībvalstu divpusējo atbalstu.

¹⁰ Komisijas 2015. gada 24. novembra Lēmuma C(2015) 9500 2. pants "Mehānisma mērķi".

¹¹ Sk. 5. panta 1. punktu Komisijas Lēmumā C(2015) 9500, kas grozīts ar Komisijas Lēmumu C(2016) 855.

izvērtējuma ieteikumos. Prioritārās palīdzības jomas tika noteiktas, pamatojoties uz visaptverošu un neatkarīgu vajadzību novērtējumu, kas tika atjaunināts 2018. gadā.

Mehānisms koordinē finansējumu no šādiem ārējās finansēšanas instrumentiem¹²: i) humānā palīdzība; ii) Eiropas kaimiņattiecību instruments; iii) attīstības sadarbības instruments (ASI); iv) Pirmspievienošanās palīdzības instruments (*IPA*); un v) Stabilitātes un miera veicināšanas instruments. Pasākumus, ko finansē no ES budžeta, īsteno saskaņā ar tās finanšu noteikumiem, ko piemēro gan tiešajai, gan netiešajai pārvaldībai. Palīdzības īstenošanas priekšnoteikums ir tāds, ka Turcijai ir stingri jāievēro apņemšanās, kas paredzētas kopīgajā rīcības plānā un paziņojumā.

3. Finansēšanas spējas, finansējuma ilgums un veids

Kopējais mehānisma koordinētais budžets ir 6 miljardi EUR, ko piešķir divās maksājumu daļās. Otrajā maksājumu daļā 11 projektu īstenošana turpinās pēc to pagarināšanas Covid-19, 2023. gada februāra zemestrīču un pastāvīgi augstās inflācijas dēļ Turcijā. Galīgā izmaksa sešos projektos vēl nav veikta, savukārt darbības piecos pasākumos vēl nav pabeigtas.

Pirmā maksājumu daļa bija 3 miljardi EUR, no kuriem 1 miljards EUR tika piešķirts no ES budžeta un 2 miljardi EUR – no dalībvalstu divpusējām iemaksām. Arī otrā maksājumu daļa bija 3 miljardi EUR, no kuriem ES budžets nodrošināja 2 miljardus EUR, bet dalībvalstis – 1 miljardu EUR¹³.

Runājot par ES budžeta līdzekļiem, no 1 miljarda EUR, kas 2016.–2017. gadam tika piešķirts no ES budžeta, 2016. gadā tika izmantoti 250 miljoni EUR, bet 2017. gadā – 750 miljoni EUR. No 2 miljardiem EUR, kas 2018.–2019. gadam tika piešķirti no ES budžeta, 2018. gadā tika izmantoti 550 miljoni EUR, bet atlikusī daļa tika izmantota 2019. gadā.

Pirmajai maksājumu daļai dalībvalstis 2016. gadā mehānismā iemaksāja 677 miljonus EUR, 2017. gadā – 847 miljonus EUR, 2018. gadā – 396 miljonus EUR un 2019. gadā – 80 miljonus EUR. Otrajā maksājumu daļā dalībvalstis 2018. gadā iemaksāja 68 miljonus EUR, 2019. gadā – 202 miljonus EUR, 2020. gadā – 265 miljonus EUR, 2021. gadā – 166 miljonus EUR, 2022. gadā – 165 miljonus EUR, savukārt atlikušos maksājumus 134 miljonu EUR apmērā – 2023. gadā. Dalībvalstu iemaksas tika veiktas tieši ES budžetā kā ārējie piešķirtie ieņēmumi un iedalītas *IPA* un humānās palīdzības budžeta pozīcijās.

¹² Eiropas kaimiņattiecību instrumenta un attīstības sadarbības instrumenta (ASI) iemaksas tika attiecīgi pārnestas uz Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu un ES trasta fondu un īstenotas saskaņā ar tiem. Būvējot visas mehānisma iemaksas ES Reģionālajā trasta fondā reaģēšanai uz krīzi Sīrijā (no *IPA* un mazāk – no ASI) tika īstenotas kā cita veida, nevis humānā palīdzība.

¹³ <https://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2018/06/29/facility-for-refugees-in-turkey-member-states-agree-details-of-additional-funding/>.

Apjoms, kādā dalībvalstis *veic iemaksas* mehānismā, joprojām ir pietiekami atbilstošs apjomam, kādā šo iemaksu veidotais finansējums *tiek izmaksāts no* mehānisma.

Ar mehānismu nesaistīta ES papildu palīdzība bēgļiem Turcijā

2020. gadā tika piešķirti papildu 535 miljoni EUR, lai atbalstītu humānās palīdzības darbības Turcijā ārpus mehānisma tvēruma, par kuriem ir pilnībā noslēgti līgumi un kuri ir izmaksāti.

Pēc Eiropadomes 2021. gada jūnija secinājumiem Komisija mobilizēja papildu 3 miljardus EUR bēgļiem un uzņēmējkopienām Turcijā 2021.–2023. gadam, lai nodrošinātu atbalsta nepārtrauktību prioritārajās jomās – humānā palīdzība, pamatvajadzības, izglītība, veselība, migrācijas pārvaldība un robežkontrole. Ievērojama daļa šā finansējuma tika mobilizēta, reaģējot uz 2023. gada zemestrīcēm, un kopumā 355,6 miljoni EUR tika novirzīti sociālekonomiskajam atbalstam un infrastruktūrai.

Eiropadome 2024. gada februārī nolēma piešķirt vēl 2 miljardus EUR laikposmam no 2024. līdz 2027. gadam, lai uzturētu efektīvu sadarbību migrācijas jomā ar trešām valstīm, t. sk. atbalstu Sīrijas bēgļiem Turcijā, kā daļu no vienošanās pārskatīt daudzgadu finanšu shēmu (DFS) 2021.–2027. gadam.

Sīrijas konferencē 2024. gada maijā Komisija apņēmas piešķirt 1 miljardu EUR bēgļu un uzņēmējkopienu atbalstam Turcijā. Šī summa ietvēra 520 miljonus EUR no 2024. gada parastā budžeta, lai nodrošinātu, ka turpinās palīdzība bēgļiem, un 480 miljonus EUR, kas piešķirti agrāk no iepriekš minētā 2 miljardu EUR piešķiruma, atstājot aptuveni 1,5 miljardus EUR 2025.–2027. gadam. Pakete 1 miljarda EUR apmērā ietvēra piecus pasākumus, kas vērsti uz: i) izglītību (80 miljoni EUR); ii) pamatvajadzībām, veselības aprūpi, pašvaldību pakalpojumiem un sociālo kohēziju (421 miljons EUR); iii) migrācijas pārvaldību un robežkontroli (398 miljoni EUR); iv) uzkrājumiem iespējamai Eiropas Investīciju bankas atkārtotai iesaistei nākotnē, radot potenciālus aizdevumus ar bēgļiem saistītām investīcijām (75 miljoni EUR); un v) humāno palīdzību (26 miljoni EUR).

Pamatojoties uz šo apņemšanos, Komisija plānoja visaptverošu pasākumu kopumu saskaņā ar atlikušo 2025.–2027. gada budžetu. Līdz 2025. gada beigām kopumā bija piešķirti 1,311 miljardi EUR un pieņemti attiecīgi finansēšanas lēmumi. No šīs summas 1,151 miljards EUR tika piešķirts saskaņā ar daudzgadu atbalsta paketi 2025.–2027. gadam un sedz pamatvajadzības, tostarp veselības aprūpi un izglītību (839 miljoni EUR); atbalstu brīvprātīgai atgriešanai (150 miljoni EUR); un robežu pārvaldību (161 miljons EUR). Turklāt 160 miljoni EUR tika piešķirti atsevišķi integrētā izglītības atbalsta turpināšanai saskaņā ar programmu *PIKTES* (Sīriešu bērnu integrācijas Turcijas izglītības sistēmā veicināšana) un 40 miljoni EUR humānajai palīdzībai. Atlikums 195 miljonu EUR apmērā 2027. gada budžetā vēl ir jāpiešķir 2026. gadā.

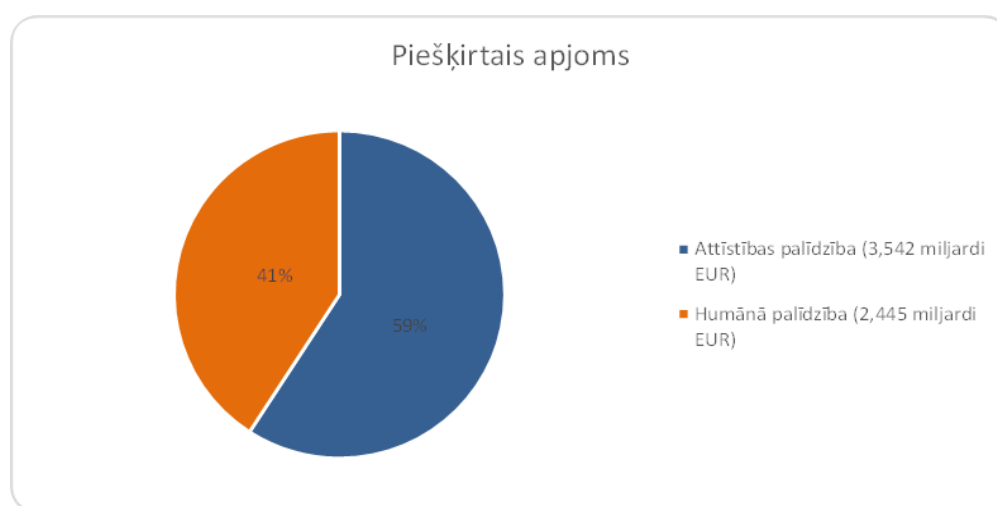
Kopējais bēgļu un uzņēmējkopienu atbalstam Turcijā kopš 2011. gada piešķirtā ES finansējuma apmērs ir 12,4 miljardi EUR. Šī summa ietver 345 miljonus EUR, kas no

2011. līdz 2016. gadam mobilizēti palīdzībai bēgļiem, 6 miljardus EUR, kas piešķirti no mehānisma, 535 miljonus EUR pagaidu finansējuma veidā 2020. gadā un 3 miljardus EUR papildu finansējuma veidā 2021.–2023. gadā, 1 miljardu EUR 2024. gadā un papildu 1,5 miljardus EUR palīdzības veidā līdz 2027. gada beigām.

4. Mehānisma īstenošana

Mehānisms tiek īstenots humānās un attīstības palīdzības veidā. Pirmajā maksājumu daļā gandrīz 1,4 miljardi EUR tika piešķirti humānajai palīdzībai un 1,6 miljardi EUR — attīstības palīdzībai. Ņemot vērā to, ka Sīrijas krīze ir ieilgusi, otrās maksājumu daļas ietvaros pasākumi arvien vairāk ir vērsti uz sociālekonomiskā atbalsta darbībām un iztikas gūšanas iespēju radīšanu. Otrajā maksājumu daļā gandrīz 1,06 miljardi EUR tika piešķirti humānajai palīdzībai un 1,9 miljardi EUR — attīstības palīdzībai¹⁴.

Visā mehānismā humānās un attīstības palīdzības sadalījums līdz 2025. gada decembrim ir šāds:

Sīkāku informāciju sk. tiešsaistē projektu tabulā¹⁵.

Mehānisma ietvaros sniegtā palīdzība ir balstīta uz projektiem. Izmaksāšana ir atkarīga no panāktā progresā mehānisma pasākumu īstenošanā. Mehānisma atbalsts ietver palīdzību gan bēgļiem, gan uzņēmējkopienām.

Humānā palīdzība mehānisma ietvaros tiek sniegta, lai palīdzētu visneaizsargātākajiem bēgļiem, nodrošinot cilvēka cienīgu atbalstu, kas vērsts uz pamatvajadzību apmierināšanu un

¹⁴ Līdzekļu atlikums 60 miljonu EUR apmērā ir piešķirts mehānisma īstenošanas administratīvajam un darbības atbalstam.

¹⁵ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en.

aizsardzību¹⁶. Ar humāno palīdzību, šim nolūkam izmantojot specializētas aģentūras un partnerus, arī cenšas novērst trūkumus veselības un izglītības prioritārajās jomās. ES humānās palīdzības sniegšana balstās uz 2007. gadā pieņemto Eiropas konsensu par humāno palīdzību¹⁷, kurā noteikts, ka ES kā humānās palīdzības sniedzēja ievēro humānās palīdzības principus – cilvēcību, neitralitāti, objektivitāti un neatkarību, kā noteikts Līguma par Eiropas Savienības darbību 214. pantā un Humānās palīdzības regulā (Regula (EK) Nr. 1257/96)^{18,19}.

Mehānisma humānās palīdzības virzienā mehānisma pirmās un otrās maksājumu daļas ietvaros ar 21 partnera starpniecību ir īstenoti kopumā 65 projekti. Minētie projekti aptver reaģēšanu uz visneaizsargātāko Turcijā patvērušos bēgļu pamatvajadzībām, kas tiek darīts, nodrošinot aizsardzību, izglītību un veselības aprūpi. Pirmajā maksājumu daļā humānajai palīdzībai tika piešķirti gandrīz 1,4 miljardi EUR un par tiem tika noslēgti līgumi un izmaksāti 1,4 miljardi EUR, savukārt otrajā maksājumu daļā tika noslēgti līgumi par gandrīz 1,06 miljardiem EUR un izmaksāti gandrīz 1,05 miljoni EUR.

Attīstības palīdzība sniedz atbalstu ilgāka termiņa vajadzībām bēgļu veselības aprūpes, izglītības un sociālekonomiskās attīstības jomā, īpaši attiecībā uz piekļuvi sabiedriskajiem pakalpojumiem un iztikas gūšanas iespējām, kā arī pašvaldības infrastruktūrai. Tā ir vērsta arī uz neaizsargātām grupām, un tās pasākumi ietver dzimumu aspektu, piemēram, to mērķis ir pasargāt sievietes un meitenes no seksuālas un ar dzimumu saistītas vardarbības un uzlabot seksuālās un reproduktīvās veselības aprūpes pieejamību.

Mehānisma attīstības virziena ietvaros joprojām tika panākts progress, īstenojot 26 projektus, par kuriem noslēgti līgumi saskaņā ar pirmo maksājumu daļu. No minētajiem projektiem 15 tika īstenoti, izmantojot kopumā 293 miljonus EUR, kas piešķirti no ES Reģionālā trasta fonda reaģēšanai uz krīzi Sīrijā papildus piešķīrumam, kurš tiek tieši pārvaldīts ar *IPA* starpniecību²⁰.

Īstenošanas partneriem ir izmaksāti 3,4 miljardi EUR no kopumā 3,5 miljardiem EUR, kas attīstības palīdzībai tika piešķirti abās maksājumu daļās²¹. 2025. gada decembrī attīstības palīdzībai bija piešķirti 1,6 miljardi EUR un par tiem bija noslēgti līgumi, un pirmajā maksājumu daļā bija izmaksāti 1,6 miljardi EUR, savukārt otrajā maksājumu daļā bija noslēgti līgumi par 1,9 miljardiem EUR un izmaksāti vairāk nekā 1,8 miljardi EUR.

Mehānisma attīstības virzienā ietilpst 11 īstenošanas procesā esoši pasākumi.

¹⁶ Kopumā aizsardzībai, galvenokārt izmantojot humāno palīdzību, no mehānisma ir piešķirti 352 miljoni EUR. Darbības ietvēra bēgļu reģistrāciju un pārbaudi, Turcijas Migrācijas pārvaldības prezidija institucionālo spēju stiprināšanu un mērķtiecīgus aizsardzības pasākumus neaizsargātām grupām. Aizsardzība ir iekļauta arī pamatvajadzībās, veselības aprūpē un izglītībā.

¹⁷ Padomes un dalībvalstu valdību pārstāvju kopīgais paziņojums.

¹⁸ Padomes Regula (EK) Nr. 1257/96 (1996. gada 20. jūnijs) par humāno palīdzību.

¹⁹ Eiropas Komisijas humānās palīdzības pamatā ir valstu humānās palīdzības īstenošanas gada plāni. Komisijas un tās partneru sadarbību humānās palīdzības jomā regulē Komisijas finanšu un administratīvie pamatnolīgumi ar starptautiskām organizācijām un partnerattiecību pamatnolīgumi ar nevalstiskām organizācijām.

²⁰ Mehānismā izmantotos *IPA* līdzekļus pārvalda atbilstīgi ārējās darbības noteikumiem, kas iekļauti Finanšu regulas otrās daļas IV sadaļā un tās piemērošanas noteikumos.

²¹ Šajā summā ir iekļauti arī līdzekļi, kas izmaksāti projektos, kurus īsteno ES Reģionālais trasta fonds reaģēšanai uz krīzi Sīrijā, bet kas vēl nav segti no ES budžeta.

2025. gadā mehānisma īstenošanu joprojām ietekmēja ļoti augstā inflācija Turcijā un ar valūtas kursu saistītas problēmas.

Mehānisma pasākumi katrā no prioritārajām jomām

Par progresu katrā prioritārajā jomā abu mehānisma maksājumu daļu ietvaros tiek ziņots mehānisma uzraudzības ziņojumos²². Ir gūti ievērojami panākumi turpmāk minētajās prioritārajās jomās.

Izglītība

Izglītības atbalstam mehānisma ietvaros un papildu atbalstam bēgļiem kopumā ir piešķirts 2,51 miljards EUR. Mehānisma humānās palīdzības virzienā izglītībai tika piešķirts vairāk nekā 181 miljons EUR.

Programma “Ar nosacījumiem pamatoti naudas pārvedumi izglītībai IV” (*CCTE IV*) atbalsta bēgļu bērnu uzņemšanu skolās un skolas apmeklēšanu, katru mēnesi nodrošinot bēgļu ģimenēm maksājumus ar nosacījumu, ka skolēni regulāri apmeklē skolu. 2025. gadā programma *CCTE IV* atbalstīja līdz 540 292 neaizsargātiem bēgļu bērniem, veicot nosacītus naudas pārvedumus izglītībai apmaiņā pret regulāru valsts skolu apmeklēšanu. Kopējais to bērnu skaits, kuri saņem palīdzību skaidrā naudā izglītībai, ir sasniedzis 1 054 173. Kopumā 49 418 apdraudēto bēgļu bērnu ir saņēmuši aizsardzības pakalpojumus, izmantojot Turcijas valdības sociālo dienestu centrus un Turcijas Sarkanā Pasmēness kopienas centrus. Saskaņā ar *CCTE IV* programmu kopumā tika iesniegti 61 318 norīkojumi.

2025. gada septembrī skaidras naudas palīdzības līmeņi atkal tika koriģēti (Turcijas liras izteiksmē), lai mazinātu augstās cenu inflācijas negatīvo ietekmi. Tomēr to studentu skaits, kuri gūst labumu no programmas, gada laikā nedaudz samazinājās sakarā ar atgriešanos Sīrijā, finansiālām grūtībām un Turcijas iestāžu veiktās adrešu pārbaudes sistēmas stingro piemērošanu. Saskaņā ar šo sistēmu ģimenēm uz kurām attiecas pagaidu aizsardzība un kuras ir mainījušas dzīvesvietu bez iestāžu iepriekšēja apstiprinājuma (Migrācijas pārvaldības provinču direktorāti), tika apturēts viņu statuss, kā rezultātā tās tika izslēgtas no sociālās palīdzības programmām.

Valsts izglītības ministrijas īstenotā mehānisma pamatprogrammas (Sīriešu bērnu integrācijas Turcijas izglītības sistēmā veicināšana II – *PIKTES II*) otrā posma ar kopējo budžetu 400 miljonu EUR apmērā īstenošana beidzās 2023. gada janvārī. Tam sekoja *PIKTES*²³ ar kopējo budžetu 300 miljonu EUR apmērā, ko finansē no papildu palīdzības bēgļiem Turcijā, kas beidzās 2025. gada oktobrī. 2025. gada janvārī, lai maksātu skolotāju algas, *PIKTES*⁺ tika papildināts ar jaunu līgumu par 80 miljoniem EUR – *PIKTES*⁺ II daļu. 2025. gada septembrī

²² https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en

²³ Iekļaujošas bērnu izglītības Turcijas izglītības sistēmā veicināšana (*PIKTES*⁺).

šis līgums tika pārdēvēts par *PIKTES IV* un papildināts ar 160 miljoniem EUR, tādējādi kopējai vērtībai sasniedzot 240 miljonus EUR. 2026. gadā tas tiks papildināts kopumā vēl ar 180 miljoniem EUR, un *PIKTES IV* kopējā summa būs 420 miljoni EUR.

Kopumā ES palīdzības bēgļiem vispārējais mērķis šajā prioritātes jomā joprojām ir visu bēgļu bērnu integrācija Turcijas oficiālajā izglītības sistēmā, ko papildina to bērnu iekļaušana, kuri neapmeklē skolu, un drošu mācību iespēju izveide, kā arī mācību rezultātu uzlabošana. 2024.–2025. akadēmiskajā gadā visā Turcijā formālajā izglītībā bija uzņemti 938 610 bēgļu bērnu. Tas nozīmē, ka joprojām vairāk nekā 225 000 bērnu neapmeklē skolu, un tas liecina par pastāvīgu piekļuves trūkumu (Valsts izglītības ministrija, 2025. gads). Uzņemšanas apmērs ir radījis arī ievērojamu spiedienu uz Turcijas valsts izglītības sistēmu, kurai ir bijis jāuzņem šie izglītojamie, veicot lielas investīcijas izglītības infrastruktūrā, mācībspēkos un atbalsta pakalpojumos.

To studentu, kas ir bēgļi, un uzņēmējkopienas studentu skaits, kuri saņem mehānisma atbalstītas stipendijas, lai iegūtu tehnisko un profesionālo izglītību un apmācību vai apmeklētu augstākās izglītības iestādes, ir sasniedzis 72 331. Lielākā daļa šo studentu bija bēgļi, un tika saglabāts dzimumu līdzsvars. Ar tādu projektu palīdzību, kuri kopš mehānisma darbības sākuma ir atbalstījuši augstāko izglītību, 7156 augstākās izglītības studentiem ir piešķirtas stipendijas: 4337 no viņiem bija Sīrijas studenti, 178 studenti, kas nav Sīrijas studenti, un 2641 Turcijas students.

Mehānisms arī turpināja sniegt atbalstu izglītības infrastruktūras attīstībai un palīdzēja mazināt skolu pārpildītību. Būtisks progress ir panākts modernizēto un pabeigto izglītības iestāžu skaita ziņā. Nozīmīgs sasniegums modernizēšanas jomā bija 8700 interaktīvo balto tāfeļu uzstādīšana pamatskolās un vidusskolās. Ar mehānisma atbalstu līdz šim ir modernizētas vairāk nekā 17 726 iestāžu.

Turklāt projektu “Izglītība visiem krīzes laikos” un “Izglītības infrastruktūra noturībai” ietvaros tika uzbūvētas 214 skolas un sākti izglītības pakalpojumi. Uz skolu jumtiem uzstādītie saules enerģijas paneļi ražo enerģiju 50 skolām, un 41 skolā tika pabeigti energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi.

2024. gadā tika parakstīti līgumi, lai palīdzētu atjaunot izglītības infrastruktūru Turcijā pēc 2023. gada februāra zemestrīcēm. Šā finansējuma mērķis ir palielināt izglītības pieejamību gan bēgļiem, gan uzņēmējkopienām.

Aizsardzība

Aizsardzības atbalstam mehānisma ietvaros un papildu atbalstam bēgļiem kopumā ir piešķirti 392 miljoni EUR, galvenokārt izmantojot humānās palīdzības virziena projektus.

Mehānisma humānās palīdzības virziena ietvaros ir atbalstīta bēgļu reģistrēšana un pārbaude, lai sniegtu viņiem iespēju legalizēt savu statusu Turcijā un atvieglotu viņu piekļuvi

pakalpojumiem. Ar to tika atbalstīti Turcijas Migrācijas pārvaldības prezidija (*PMM*) centieni reģistrācijas jomā un stiprinātas tā institucionālās un tehniskās spējas. Papildus atsevišķiem aizsardzības pasākumiem, kuru mērķis ir novērst nepilnības un reaģēt uz konkrētām vajadzībām un riskam pakļautām personām, aizsardzība ir integrēta arī citos humānās palīdzības stratēģijas pīlāros (pamatvajadzības, veselības aprūpe un izglītība). Vispārējais mērķis ir labāk risināt bēgļu neaizsargātības jautājumu, legalizēt viņu statusu un nodrošināt viņiem piekļuvi plašākam publisko un ANO/NVO pakalpojumu tīklam. Pārskata periodā palīdzība joprojām tika vērsta uz visneaizsargātākajām grupām (piemēram, sezonas lauksaimniecības darbiniekiem – migrantiem, galvenajām bēgļu grupām²⁴). Turklāt projekti, kurus finansēja no ES Reģionālā trasta fonda reaģēšanai uz krīzi Sīrijā, ir ietvēruši palīdzību kopienu centriem, kas uzņem bēgļus, un neaizsargātu bēgļu tālāku nosūtīšanu uz attiecīgajiem dienestiem.

Veselība

Veselības aprūpes atbalstam mehānisma ietvaros un papildu atbalstam bēgļiem kopumā ir piešķirti 1,24 miljardi EUR.

Mehānisma finansējuma galvenais pīlārs ir *SIHHAT* projekts migrantu veselības atbalstam Turcijā. Projekts ir finansēts no četriem secīgiem piešķirumiem: 300 miljoniem EUR 2016. gadā, 210 miljoniem EUR 2020. gadā, 210 miljoniem EUR 2023. gadā un 50 miljoniem EUR 2024. gadā. Projekta *SIHHAT* ietvaros tiek atbalstīti Turcijas Veselības ministrijas centieni nodrošināt visiem bēgļiem bezmaksas un taisnīgu piekļuvi veselības aprūpei. 32 provincēs darbojas 182 migrantu veselības aprūpes centri, un 3500 veselības aprūpes darbinieku, no kuriem vairāk nekā 76 % ir Sīrijas izcelsmes, strādā ES atbalstītās iestādēs. *SIHHAT III* īstenošana turpināsies līdz 2026. gada beigām. *SIHHAT III* nodrošina, ka bēgļu veselības aprūpes pakalpojumi turpinās, ar ES papildu atbalstu 190 miljonu EUR apmērā 2026. un 2027. gadam.

Abas mehānisma finansētās slimnīcas – *Dörtyol/Hatay* un *Kilis* – ir pilnībā darbojušās kopš 2022. gada un sniedz būtiskus veselības aprūpes pakalpojumus pēc 2023. gada zemesrīcēm, kad abu slimnīcu kapacitāte tika palielināta līdz 400 gultas vietām. Turklāt ar mehānisma palīdzību tiek turpināts būvēt un renovēt migrantu veselības centrus, iepirkt medicīnisko aprīkojumu un maternitātes komplektus, kā arī renovēt fizioterapijas un rehabilitācijas iestādes, kā papildinājumu *SIHHAT*. 2025. gadā sākas 26 veselības centru būvniecība, un 59 slimnīcām tika piegādāts medicīniskais aprīkojums 8,1 miliona EUR vērtībā.

Humānās palīdzības ziņā neaizsargātiem bēgļiem ar invaliditāti Reihanli/Hatajā un Gaziantepā joprojām tiek sniegta visaptveroša un dzīvību glābjoša palīdzība. Tas ietver tiešus fiziskās

²⁴ To vidū ir bēgļi, kas dzīvo 2023. gada zemesrīču visvairāk skartajās provincēs, un neaizsargātas bēgļu un migrantu grupas ar īpašām aizsardzības vajadzībām (piemēram, mājsaimniecības, kuras vada tikai viens cilvēks, personas ar invaliditāti, personas, kas pārcietušas ar dzimumu saistītu vardarbību, *LGBTIQ+*), tostarp aptuveni 300 000 skolu neapmeklējošu bērnu.

rehabilitācijas pakalpojumus, garīgās veselības un psihosociālo atbalstu, kā arī protēžu, bioprotezēšanas un citu palīgierīču nodrošināšanu.

Pašvaldību infrastruktūra

Pašvaldību infrastruktūras atbalstam mehānisma ietvaros un papildu atbalstam bēgļiem kopumā ir piešķirti 509 miljoni EUR.

Mehānisms atbalsta dažādas pašvaldības, palīdzot tām nodrošināt būtiskus pašvaldības pakalpojumus, tai skaitā ūdensapgādi, sanitāros pakalpojumus un cieto atkritumu apsaimniekošanu. Tas arī atbalsta vietējo infrastruktūru, sniedzot atpūtas pakalpojumus. Attiecībā uz atpūtas objektiem ir pabeigti 23 objekti (jaunatnes centri, futbola laukumi un tenislaukumi), un 2026. gada aprīlī ir plānots izsludināt konkursu par vēl astoņiem sporta kompleksi. Ir pabeigta 13 lielu ūdensapgādes un cieto atkritumu infrastruktūras līgumu (ko pārvalda Pasaules Banka, *WB*) būvniecība Adanas, Konjas, Kahramanmaras, Kaiseri un Osmanijes provincēs. Gaziantepā un Šanlıurfā ir noslēgti vēl trīs ūdensapgādes līgumi (ko pārvalda *Agence Française de Développement*), savukārt citu projektu īstenošana Kilisā, Šanlıurfā, Gaziantepā, Mersinā, Mardinā, Adijamanā, Malatjā un Hatajā turpinās.

Pamatvajadzības un sociālekonomiskais atbalsts

Pamatvajadzībām un sociālekonomiskajam atbalstam mehānisma ietvaros un papildu atbalstam bēgļiem kopumā ir piešķirti 4,38 miljardi EUR.

Šajā prioritārajā jomā pasākumu mērķis ir palīdzēt apmierināt visneaizsargātāko bēgļu pamatvajadzības un stiprināt bēgļu noturību un pašapgādes spēju. Tas ļautu pakāpeniski pāriet no atkarības no sociālās palīdzības uz lielāku patstāvību un iztikas gūšanas iespējām.

Pateicoties mehānisma nodrošinātajai palīdzībai pamatvajadzību jomā, vairāk nekā 2,6 miljoni bēgļu ir saņēmuši tiešu atbalstu, kas sniedz iespēju dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi. Līdz 2023. gada jūlijam lielākā daļa atbalsta tika sniegta no sociālās palīdzības programmas “Ārkārtas sociālās drošības tīkls” (*ESSN*), kas katru mēnesi, izmantojot debetkaršu sistēmu, piešķir palīdzību naudā vairāk nekā 1,6 miljoniem bēgļu.

Mehānisma otrās maksājumu daļas ietvaros Ģimenes un sociālo pakalpojumu ministrija pabeidza 245 miljonu EUR tiešās dotācijas īstenošanu. Minētā dotācija ļāva sniegt ikmēneša finansiālu atbalstu, kas ir salīdzināms ar sociālo palīdzību, ko sniedz neaizsargātām personām saskaņā ar Turcijas sociālā nodrošinājuma sistēmu, t. i., papildu palīdzību no programmas *ESSN (C-ESSN)*. Projekts tika īstenots paralēli *ESSN* un sniedza atbalstu māsaimniecībām ar vientuļajiem vecākiem, vecāka gadagājuma cilvēkiem un personām ar invaliditāti (tostarp personām ar smagu invaliditāti). 2024. gadā programmu *C-ESSN* un *ESSN* turpināšana tika nodrošināta, izmantojot 3 miljardus EUR papildu atbalsta bēgļiem veidā, kas bija mobilizēts

2021.–2023. gadam²⁵ ārpus mehānisma satvara. Kopš tā laika abas programmas ir apvienotas vienā līgumā. 2023. gada jūlijā ar Ģimenes un sociālo pakalpojumu ministriju tika parakstīta šī jaunā skaidras naudas palīdzības programma “Sociālās drošības tīkls bēgļiem Turcijā (SSN)” (781 miljons EUR). Minētais pasākums iezīmē ESSN pāreju no humānās palīdzības uz ilgtermiņa attīstības palīdzību. Pašreizējā programma (SSN), kuras budžets 2025. gada novembrī palielinājās līdz 906 miljoniem EUR, palīdz gandrīz vienam miljonam bēgļu apmierināt savas ikdienas pamatvajadzības. Brīvprātīgas atgriešanās un mērķorientēšanas metodikas atjaunināšanas rezultātā tika novērots ievērojams saņēmēju skaita samazinājums. Lai gan 2025. gada janvārī SSN lietu skaits bija aptuveni 1,4 miljoni, līdz 2025. gada decembrim tas bija samazinājies līdz 972 000 lietām – samazinājums par vairāk nekā 40 %.

Joprojām tiek sniegts papildu sociālekonomiskais atbalsts bēgļiem, lai atvieglotu viņiem piekļuvi darba tirgum. ES stratēģija šajā prioritārajā jomā attiecas gan uz darba tirgus piedāvājuma, gan pieprasījuma pusi. Galvenie atbalsta veidi ir tehniskā un profesionālā izglītība un apmācība, īstermiņa profesionālās apmācības kursi, tostarp apmācība darbavietā, vispārīgo prasmju apmācība, darba un profesionālās konsultācijas un atbalsta pakalpojumi, kā arī atbalsts darba atļaujām.

Aptuveni 85 000 dalībnieku tika reģistrēti profesionālo prasmju pilnveides īstermiņa apmācībasursos, no kuriem 78 500 dalībnieku (puse no tiem sievietes) pabeidza apmācību. Turklāt uzņēmumi, kas izveidoti vai paplašināti ar ES atbalstu, radīja vairāk nekā 37 000 jaunu vai uzlabotu darbvietu.²⁶

Programmas otrā lielākā daļa ir vērsta uz jaunu uzņēmumu izveidi un esošo uzņēmumu paplašināšanu, sniedzot materiālu un nemateriālu atbalstu, lai uzlabotu oficiālu darbvietu radīšanu. Nodarbinātības atbalsta un atbalsta projekti pārejai uz darba tirgu (*ÍSDEP I* un *ÍSDEP II*), ko īsteno sadarbībā ar Turcijas Nodarbinātības aģentūru (*İŞKUR*) un Darba un sociālā nodrošinājuma ministrijas Starptautisko darbaspēka ģenerāldirektorātu (*DG ILF*), ir vērsti uz bēgļu un uzņēmējkopienu locekļu oficiālās nodarbinātības palielināšanu. *ÍSDEP I* tika veiksmīgi pabeigts 2024. gadā. Tas sniedz dotācijas uzņēmējiem, tostarp apmācību uzņēmējdarbības jomā, kā arī materiālu un nemateriālu atbalstu gan bēgļiem, gan uzņēmējkopienām, lai radītu darbavietas ciešā sadarbībā ar Turcijas Mazās un vidējās rūpniecības attīstības organizāciju (*KOSGEB*) un Turcijas Attīstības un investīciju banku (*TKYB*).

Projektiem “Uzņēmējdarbības spēju uzlabošana ilgtspējīgai sociālekonomiskajai integrācijai (*ENHANCER*)” un “Sociālā uzņēmējdarbība, iespēju nodrošināšana un kohēzija bēgļu kopienās un uzņēmējkopienās Turcijā” ir viens un tas pats mērķis, un tos īsteno sadarbībā ar Rūpniecības un tehnoloģiju ministriju. Tiek īstenoti papildu projekti tādās jomās kā

²⁵ Komisijas Īstenošanas lēmums (4.11.2022.) par tā individuālā pasākuma finansēšanu, ar ko tiek piešķirts naudas pabalsts visneaizsargātākajiem bēgļiem Turcijā 2022. un 2023. gadā (C(2022) 7822 final), un Komisijas Īstenošanas lēmums (7.12.2022.) par tā individuālā pasākuma finansēšanu, ar ko bēgļiem Turcijā 2022. gadā turpina sniegt atbalstu pamatvajadzību apmierināšanai un pārejai uz iztikas gūšanas iespējām (C(2022) 8887).

²⁶ *WB ÍSDEP II* (IPA/2020/417–830) dati nav iekļauti datu neprecizitātes dēļ, ko *SUMAR* cenšas novērst.

nodarbinātība lauksaimniecībā, profesionālā apmācība un mācekļība. 2024. gadā tika parakstīti vēl citi sociālekonomiskā atbalsta līgumi. Tie ietver līgumus, kuru mērķis ir uzlabot bēgļu un uzņēmējkopienu ilgtspējīgus iztikas līdzekļus un oficiālu nodarbinātību teritorijās, ko skāra 2023. gada februāra zemestrīces.

Migrācijas pārvaldība

Migrācijas pārvaldības atbalstam mehānisma ietvaros un papildu atbalstam bēgļiem kopumā ir piešķirti 1,19 miljardi EUR²⁷.

Ir pabeigti divi projekti, kas finansēti no pirmās maksājumu daļas par kopējo summu 80 miljoni EUR. Pirmais projekts sniedza ES atbalstu Turcijas krasta apsardzes meklēšanas un glābšanas spēju stiprināšanai, un otrā projekta mērķis bija palīdzēt Turcijas Migrācijas pārvaldības prezidijam pārvaldīt bēgļu atgriešanu no ES.

2024. gadā turpinājās trīs projektu īstenošana 30 miljonu EUR apmērā no papildu atbalsta bēgļiem ar nolūku: i) stiprināt Turcijas Migrācijas pārvaldības prezidija spēju apkarot neatbilstīgu migrāciju; ii) uzlabot robežu pārvaldības aģentūru savstarpējo sadarbību lidostās; un iii) turpināt sniegt operatīvo atbalstu izraidīšanas centru pārvaldībai.

Kopš 2024. gada tiek īstenots 2023. gada decembrī parakstītais 220 miljonu EUR vērtais līgums par projektu “Turcijas austrumu un dienvidaustrumu robežu, tajā skaitā sauszemes robežšķērsošanas vietu, stiprināšana” (*SAFE*). Tā mērķis ir vēl vairāk stiprināt robežu pārvaldību pie Turcijas austrumu un dienvidaustrumu robežām, uzstādot modernas sakaru un uzraudzības un viedā apgaismojuma iekārtas.

398 miljoni EUR, kas 2024. gada finansēšanas lēmumā piešķirti kā papildu atbalsts bēgļiem, lai atbalstītu Turcijas migrācijas un robežu pārvaldības spējas, ir vērsti uz: i) brīvprātīgu atgriešanos izcelsmes valstīs; ii) starptautiskās un pagaidu aizsardzības procedūru stiprināšanu; iii) migrantu kontrabandas novēršanu; iv) sauszemes un jūras robežu drošību; v) likumīgo migrāciju; un vi) papildu 50 miljoniem EUR, kas piešķirti *SAFE*. 2025. gadā tika noslēgti līgumi par visiem 398 miljoniem EUR.

Tas ietvēra 95 miljonu EUR vērtu projektu, ar ko stiprina valstu mehānismus brīvprātīgai, drošai, cieņpilnai un sakārtotai atgriešanai Sīrijā un kas tika sākts 2025. gada augustā. *UNHCR* īstenotais projekts: i) palielina *PMM* spējas apstrādāt brīvprātīgas atgriešanās lietas saskaņā ar starptautiskajiem standartiem; ii) paplašina *UNHCR* veikto atgriešanas neatkarīgo uzraudzību; un iii) sniedz vienreizēju transporta palīdzību sīriešiem, kuri ir pieteikušies brīvprātīgai atgriešanai (aptuveni 190 000 personu trīs gadu laikā līdz 2028. gada augustam). Līdz 2025. gada decembrim projekta ietvaros palīdzību skaidrā naudā transportam bija saņēmušas 16 752 atgriežamās personas.

²⁷ Tas neietver 150 miljonus EUR, kas piešķirti no *HOME* instrumentu līdzekļiem.

Turklāt 2025. gadā pieņemtais finansēšanas lēmums nodrošinās: i) pirmo (150 miljoni EUR) papildinājumu izmēģinājuma pasākumam, lai veicinātu Sīrijas bēgļu drošu, sakārtotu, brīvprātīgu un cieņpilnu atgriešanos; un ii) otru papildinājumu (161 miljons EUR) *SAFE*, lai pabeigtu visu uzraudzības sistēmu uzstādīšanu pie Turcijas robežām gan ar Irānu, gan Irāku. *SAFE* projektu ir plānots pabeigt līdz 2028. gada beigām, un tā kopējais budžets ar šo jaunāko papildinājumu ir 431 miljons EUR.

Dzimumu līdztiesības aspekti mehānisma projektos

ES Dzimumu līdztiesības rīcības plāns III “Kopīgi pretī pasaulei, kurā valda dzimumu līdztiesība, 2021.–2025. gads” turpina būt par atsaucē dokumentu mehānisma aptverto pasākumu īstenošanā. Sieviešu un meiteņu visā viņu daudzveidībā cilvēktiesību veicināšana, aizsardzība un īstenošana, dzimumu līdztiesība un iespēju nodrošināšana sievietēm un meitenēm 2025. gadā joprojām bija prioritātes. Ar dzimumu līdztiesību saistīti apsvērumi tika iekļauti visos mehānisma projektos un pastāvīgi uzraudzīti, izmantojot sadalītus datus (76 rādītāji).

Mehānisms ievērojami uzlaboja sieviešu nodarbināmību, – vairāk nekā 39 000 sieviešu pabeidza īstermiņa profesionālo prasmju apmācību, aptuveni 68 000 saņēma nodarbinātības konsultāciju pakalpojumus un vairāk nekā 4 000 sievietēm piederoši uzņēmumi saņēma konsultatīvu vai finansiālu atbalstu. Mehānisms ir nodrošinājis turku valodas kursus bēglēm un aptuveni 37 000 pieaugušu sieviešu, kas ir bēgles, ir pabeigušas šos kursus. Turklāt aptuveni 55 000 bēgļu bērnu – meiteņu ir apmeklējušas pirmsskolas izglītības iestādes, kurām piekļuve nodrošināta mehānisma finansētu projektu ietvaros, un 38 000 studenšu saņem izglītības stipendijas. Vairāk nekā divas trešdaļas mehānisma ietvaros nodarbināto skolotāju un izglītības darbinieku ir sievietes. Naudas pārvedumu programma (*SSN*) pašlaik sniedz labumu 700 000 bēgļu sieviešu. Turklāt 200 000 studenšu ģimeņu izglītības atbalsta ietvaros patlaban saņem ar nosacījumiem pamatotus naudas līdzekļus (*CCTE*). Aptuveni 700 000 bēgļu sieviešu, kurām nepieciešama aizsardzība, ir nosūtītas uz attiecīgajiem dienestiem atsevišķi no naudas pārvedumu programmām, savukārt aptuveni viens miljons bēgļu sieviešu ir izmantojušas aizsardzības pakalpojumus, izmantojot mehānisma finansētus projektus.

5. Uzraudzība, izvērtēšana un revīzija

2025. gadā ziņošana par mehānisma sasniegumiem joprojām balstījās uz mehānisma rezultātu satvaru²⁸ un mehānisma pārmaiņu teoriju²⁹. Četrpadsmitais mehānisma uzraudzības ziņojums tika publicēts 2026. gada janvārī, un tam var piekļūt Komisijas tīmekļa vietnē³⁰.

²⁸ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/23babb53-e316-4361-b373-78f0ce1d663e_en?filename=EU%20support%20to%20Refugees%20in%20TR_Results%20Framework.pdf.

²⁹ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/99c1bfa3-1853-42ff-ae3b-59622f7bdab1_en?filename=EU%20support%20to%20refugees%20in%20TR_Theory%20of%20Change%2024.pdf.

³⁰ https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en.

Komisija 2024. gada beigās parakstīja jaunu līgumu (*SUMAR*), lai nodrošinātu mehānisma uzraudzības un datu pārvaldības sistēmas, kas izveidota saskaņā ar pirmo tehniskās palīdzības līgumu (*SUMAF*)³¹, turpināšanu. Sākotnējais *SUMAF*³² līgums beidzās 2024. gada decembrī; tā ziņoja, ka kopā ir veikti 127 uzraudzības komandējumi (ietverot četrus *ad hoc* komandējumus), savukārt 2025. gadā saskaņā ar jauno *SUMAR* līgumu tika pabeigti 20 komandējumi. Pirmajā līguma darbības gadā *SUMAR* savlaicīgi un labā kvalitātē nodrošināja visus nodevumus. 2025. gada gaitā ES delegācija Turcijā un *SUMAR* veica kopā septiņus uzraudzības apmeklējumus izraidīšanas centros *PMM* darbības dotācijas ietvaros³³.

2024. gada aprīlī Eiropas Revīzijas palāta publicēja mehānisma otro lietderības revīziju. 2024. gada 24. aprīlī tika publicēts revīzijas ziņojums, t. sk. Revīzijas palātas konstatējumi un ieteikumi, un Komisijas atbildes, un viss minētais ir pieejams tiešsaistē³⁴. Būtisks Revīzijas palātas ieteikums bija Komisijai uzlabot veidu, kādā tiek mērīta mehānisma projektu ietekme, un sākt diskusiju ar dalībvalstīm un Turcijas iestādēm par to, kā saglabāt projektu ilgtspēju.

2025. gada septembrī/oktobrī ar *SUMAR* pakalpojumu atbalstu tika veikts provinces efektivitātes novērtējuma pētījums, izmantojot 38 fokusa grupu diskusijas (FGD) un 25 galveno informatoru intervijas (*KII*) vairākās provincēs, lai novērtētu mehānisma rezultātus. Delegācija pieprasīja datus no iepriekšējiem *PIKTES* projektiem un arī apspriežas ar Valsts izglītības ministriju par to, kā uzlabot pašreizējā *PIKTES* projekta datu sistēmu. Bēgļu piekļuve pamatpakalpojumiem tiek uzturēta, papildinot tiešo dotāciju līgumus ar attiecīgajām nozaru ministrijām.

Komisija 2024. gadā pasūtīja neatkarīgu mehānisma galīgo izvērtējumu, kas tika pabeigts 2025. gada beigās. Izvērtējumā tika novērtēta mehānisma efektivitāte, atbilstība, saskaņotība un ilgtspēja, īpašu uzmanību pievēršot otrajai maksājumu daļai. Ziņojumā³⁵ ir sniegti vērtīgi ieteikumi ES palīdzības bēgļiem plānošanai un īstenošanai Turcijā un citur.

Izvērtējumā secināts, ka mehānisms nodrošināja visaptverošu un labi koordinētu ES reakciju, panākot ievērojamus rezultātus bēgļiem un uzņēmējkopienām prioritārajās nozarēs, jo īpaši aizsardzības, pamatvajadzību, izglītības un veselības jomā. Tajā arī uzsvērtā mehānisma elastība, pielāgojoties ieilgušai un mainīgai krīzei. Tajā pašā laikā izvērtējumā norādīts uz problēmām rezultātu ilgtspējas nodrošināšanā, jo īpaši iztikas līdzekļu un ilgtermiņa sociālekonomiskās iekļaušanas jomā, kā arī uz nepieciešamību vēl vairāk uzlabot pasākumu ilgtspēju un visneaizsargātāko grupu informēšanu.

³¹ Tehniskā palīdzība ES atbalsta bēgļiem Turcijā izpildes uzraudzībai – IPA/2024/461-735.

³² Tehniskā palīdzība to darbību uzraudzības atbalstam, kuras finansē no Bēgļu atbalsta mehānisma Turcijā, – IPA/2021/429-105 (VI papildinājums līgumam IPA/2018/393-877).

³³ ES delegācija Turcijā apmeklēja Adanas izraidīšanas centru 2025. gada martā un *Aydın* izraidīšanas centru 2025. gada septembrī. Tās konstatējumi tika darīti zināmi Turcijas iestādēm.

³⁴ https://www.eca.europa.eu/ECAPublications/SR-2024-06/SR-2024-06_LV.pdf.

³⁵ https://enlargement.ec.europa.eu/final-evaluation-facility-refugees-turkey_en.

6. Saziņa un pamanāmība

2025. gadā tika turpinātas darbības ar mērķi palielināt mehānisma darbību pamanāmību un informētību par palīdzību, ko ES sniedz Turcijai bēgļu izmitināšanā. Ņemot vērā to, ka šajā laikposmā saglabājās negatīva oficiālā retorika un sabiedrības noskaņojums pret bēgļiem, darbības tika vērstas uz ES palīdzību bēgļiem un uzņēmējkopienām pēc 2023. gada februāra zemeštrīcēm. Var minēt šādus piemērus.

2025. gada janvārī tika organizētas ES līdztiesības, gatavības un krīžu pārvarēšanas komisāres Adžas Labibas vizītes ar Bēgļu atbalsta mehānismu Turcijā (*FRiT*) saistītos projektos Ankarā, kā arī zemeštrīču skartajā reģionā.

2025. gada aprīlī sadarbībā ar Polijas vēstniecību Ankarā Polijas prezidentūras laikā tika organizēts preses brauciens uz Varšavu, kurā piedalījās ievērojami Turcijas žurnālisti. Brauciens ietvēra diskusijas par migrāciju un *Frontex* galvenās mītnes apmeklējumu.

2025. gada maijā Gaziantepā tika organizēti vairāki pasākumi, lai atzīmētu Eiropas dienu, tostarp pieņemšana Zeugma muzejā un turku mākslinieka sienas gleznojuma izveide, lai uzsvērtu ciešo sadarbību starp ES un Turciju. Tam sekoja vēl virkne citu pasākumu Briselē: delegācijas sagatavotie veiksmes stāsti, fotogrāfijas un videomateriāli tika izstādīti publiskā izstādē pie Eiropas Parlamenta ēkas. Izstāde ilga līdz 20. jūnijam, Pasaules bēgļu dienai. No 18. līdz 20. jūnijam tika organizēts preses brauciens, un delegācijas vadītājs un Turcijas pārstāvji rīkoja un apmeklēja pieņemšanu.

Atklāšanas pasākumā, kas 11. jūlijā notika *Erimtan* muzejā, tika publicēta arī kafijas galda grāmata ar veiksmes stāstiem.

7. Secinājumi un turpmākie pasākumi

Mehānismu 2025. gadā turpināja īstenot. Līdz 2020. gada beigām tika noslēgti līgumi par visu mehānisma darbības budžetu, un līdz 2025. gada beigām bija izmaksāti kopā 5,9 miljardi EUR. Līdz 2029. gadam tiks turpināta kopā 11 projektu īstenošana. Papildu palīdzība bēgļiem, kas piešķirta 2025.–2027. gadam, joprojām tiek īstenota un ir paredzēta, lai nodrošinātu daudzu mehānisma sasniegumu ilgtspēju.

Turpmākie pasākumi citu starpā ir šādi:

- turpināt efektīvi īstenot visus projektus ar mērķi atbalstīt bēgļus un uzņēmējkopienas saskaņā ar pareizas finanšu pārvaldības principiem;
- turpināt izvērst ar bēgļiem saistītus komunikācijas pasākumus;
- ieplānot 195 miljonus EUR papildu atbalstam bēgļiem un uzņēmējkopienām saskaņā ar 2027. gada budžetu, lai nodrošinātu, ka mehānisma sasniegumi joprojām ir ilgtspējīgi;
- turpināt uzraudzīt bēgļu vajadzības Turcijā.